

ULLASTRELL

ORÍGENS, TRADICIONS I ACTUALITAT

TREBALL REALITZAT PER: Mª Teresa Boladeras

Mª Àngels Malo

Francesca Montmany

Salvador Vilajosana

Coordinador: Marià Bigordà

UIC - CAMP JOLIU - CURS 2022-2023

ÍNDEX

Introducció	3
1.- Descripció del poble	4
2.- Evolució històrica i cultural	6
3.- Població i piràmide d'edats	10
4.- Serveis del poble	12
5.- Entitats	14
6.- Tradicions i festes antigues	16
7.- Festes i costums actuals	17
8.- Anècdotes	21
9.- Peculiaritats de la parla ullastrellenca	22
10.- Conclusions	24
11.- Bibliografia	25

INTRODUCCIÓ

Abans de començar parlar del nostre poble, volem mostrar el per què el grup ha escollit fer el treball de recerca d'Ullastrell.

Tots nosaltres estem molt arrelats a un poble petit, viu, que quasi no es coneix, que moltes vegades hem sentit que no té història i no és veritat com demostrarem, i en molts llocs i converses es confon amb Ullastret, poble empordanès de gran reminiscències ibèriques.

Ens agrada i estimem Ullastrell!. No podem evitar dir-ho!. I tractant de reunir dades històriques, culturals i anecdòtiques, hem treballat amb afany i el mateix temps hem gaudit de tot el que anàvem recollint.

Val a dir que ens hem ficat en els arxius de l'ajuntament, de la parròquia de Santa Maria però sobretot en la biblioteca Josep Massagué, la biblioteca del poble que porta el nom del veritable historiador d'Ullastrell com podreu comprovar per les moltes referències que fem als seus escrits, treballs històrics i culturals fruit de molts anys de recerca que mostren l'estimació del Sr. Massagué (ACS) pel nostre poble.

Per tant, volem que aquest breu treball sigui un senzill homenatge a la seva persona i també una mostra de gratitud a totes aquelles altres persones que ens han ajudat amb les seves explicacions i records. Igualment que els ullastrellencs sàpiguen més del seu poble i així mateix, els que llegeixin aquest treball.

Hem de remarcar que molta d'aquesta informació està formada per dades que no es troben recollides en els llibres i això fa que alguns segles romanen foscos tal com el Sr. Massagué així ho manifestava en un dels seus escrits:

“Espigolant ça i enllà papers que com relíquies venerades guarden els arxius especialitzats i les calaixeres casolanes, impregnats ells d'aquestes del penetrant flaire de les pomes allà guardades, proclamant els nou segles de dades conegudes, borroses algunes d'elles però rubricades i presents en els annals. La història s'agermana, fent-la, amb la vida familiar i comunitària de cada jornada, plena d'inscripcions alegres i doloroses, d'il·lusions i fallides en l'honorat treball que dona el pa, en l'oberta solidaritat d'ajuda i companyia al qui sofreix, de la qual la gent d'Ullastrell en fa senyera sense donar-se'n perquè estima que és deure sagrat el fer-ho. Quantes accions serien trobades escrites en els fulls del calendari, les sabudes i les que romanen amagades”.

Marià Bigordà
Mª Teresa Boladeras
Mª Àngels Malo
Francesca Montmany
Salvador Vilajosana.

1.- DESCRIPCIÓ DEL POBLE

Ullastrell, està situat dins del Vallès Occidental entre Terrassa i Martorell per la C-243 i també es comunica amb el poble de Sta. Maria de Vilalba i Olesa de Montserrat per la BV-1203.

El nucli en forma de ferradura que té el poble a 7 Km de Terrassa és situat en una petita elevació (345 m d'altitud) molt ventilada en la serralada que voreja el torrent de Gaià i gaudeix d'una privilegiada panoràmica sobre una gran extensió de muntanyes de Montserrat i Sant Llorenç de Munt.

Ajuntament d'Ullastrell

Era un municipi eminentment agrícola i és un dels més petits en extensió de tot el Vallès (7,32 km²) confronta amb el terme d'Abrera que el mateix temps li marca el límit amb el Baix Llobregat. El Torrent de Gaià, aigua amunt del seu entroncament amb el torrent de Sant Jaume, fa partió amb Viladecavalls; el torrent Fondo li marca el límit amb una part del terme de Terrassa i entremig de camps i muntanyes, avui no cultivades, limita també amb els municipis de Rubí i Castellbisbal. Per la banda d'Abrera, el terme es prolonga en una feixa de terra fins a arribar a les aigües de la riera del Morral.

Cal remarcar que al ser tan reduïda la demarcació territorial d'Ullastrell i que les fites dels municipis de Castellbisbal i d'Abrera són ben a prop de les cases del poble, i tots els intents que es van fer per rectificar aquesta situació van resultar fallits. Això feu que la gent d'aquí, amb forces ganes de treballar s'afanyessin a plantar vinyes per tot arreu, i que durant llargs anys fossin obligats a pagar arbitris a tots els municipis veïns.

L'ondulació del terreny fa que les terres tinguin molts desnivells i pendents que sempre han fet difícils els conreus de vinyes i fruiters i ha sigut un dels motius per ser abandonades de qualsevol cultiu.

La hidrografia principal és tributària del riu Llobregat per l'esquerra i es limita per uns quants torrents ja anomenats.

Pel terme però separada del nucli principal de població, passa la carretera que mena de Martorell a Terrassa. Des d'aquesta, al peu mateix d'una muntanyeta anomenada Turó de la Creu dels Tres Batlles, perquè hi coincideixen les partions d'Ullastrell amb Terrassa i Rubí, es construí a l'any 1893 una derivació de la carretera que baixant per

la serralada de Ca n'Amat, va fins el poble, sent l'entrada principal, i que després en el 1927 va continuar cap a Santa Maria de Villalba, barri agregat d'Abrera conegut també pel Suro, fins empalmar amb la carretera que vorejant el riu Llobregat va d'Olesa de Montserrat fins a Martorell.

Com dèiem, el nucli important de població està format per tres petits barris units per la carretera que donen al poble una forma de ferradura. Aquests tres barris, molt propers, són el Sardà, la Serra que és el més important i Can Gras.

Entre el Sardà i la Serra, el Turó del Rector i en ell l'església parroquial dedicada a Santa Maria, on hi destaca el seu campanar modernista que data de l'any 1908 que és obra de l'arquitecte Lluís Muncunill, referent de l'estil modernista, de planta octogonal disposat a mode de torre i aixecat damunt del tester de la façana principal, sent coronat per una cúpula semiesfèrica de perfil ondulat i recoberta amb trencadís ceràmic de color blanc molt semblant a la famosa torre de la masia Freixa de Terrassa.

Campanar Església Sta. Maria

En el terme trobem tres urbanitzacions, Cal Jep tocant al barri del Sardà i a uns 2 Km del nucli principal les de Ca n'Amat i Can Cabassa que fan variar una mica el tradicional paisatge rústic de tot l'entorn del poble.

Si parlem del nom del poble tenim algun pergamí que data del 1205 en que surt el nom d'*Ullastrello*, que és el mateix que es troba en la documentació medieval que hi ha en alguna casa pairal o masia. Algunes vegades se sent a parlar d'Ustrell però això no és altra cosa que la contracció popular del veritable nom que és Ullastrell.

Si ens referim a l'escut oficial, aquest està format per un ull envoltat per dues branques d'olivera borda enllaçades sobre un fons blanc i del qual en tenim notícies que data del segle XVIII. D'aquí el seu nom al fet que el seu entorn s'hi cultivaven oliveres bordes, i que com segons sembla antigament n'hi havia en abundor pels seus rodals, conegudes per ullastres. Pel que fa a la part de l'ull del seu escut simbolitza la vista panoràmica de la qual gaudeix des del seu lloc elevat i enfilat com està en un tossal i sobre una amplíssima extensió muntanyosa.

Escut oficial

Ullastrell, amb miradors únics, és una bona balconada natural oberta als quatre punts cardinals. Un poble que ens permet gaudir d'unes vistes privilegiades, que van des de la mar Mediterrània fins als Pirineus, amb la muntanya de Montserrat de protagonista.

2.- EVOLUCIÓ HISTÒRICA I CULTURAL

Les primeres dades de poblament a la zona d'Ullastrell es centren en la troballa d'un anell visigòtic. Aquest anell data dels voltants del segle IV i va ser trobat en una vinya pròxima a la població. En el mateix indret, s'hi van trobar restes de ceràmica, bàsicament teules, però no s'hi ha pogut localitzar restes d'edificacions o peces significatives.

Durant bona part de l'època medieval la parròquia de Santa Maria d'Ullastrell i el seu terme van pertànyer al monestir de Sant Llorenç del Munt, depenent del de Sant Cugat del Vallès, on una història antiga explica que dit monestir era propietari de la Capella de Sant Miquel d'Ullastrell situada en la casa pairal de can Gras.

La població d'Ullastrell s'estructurava en masos dispersos que centraven la seva activitat social en l'església parroquial. Un capbreu del Marquès de Castellbell, senyor del terme, de finals del segle XVI descriu els seus béns a la parròquia. En aquest document hi figuren els masos que han arribat fins als nostres dies però també d'altres ja desapareguts i de pobles veïns, i que en conjunt formaven la parròquia de Santa Maria. Alguns d'aquests masos eren: el mas de la Torra d'Anton Morral, el mas Cantallops de Costa d'Abrera, el mas Vilardell de Guillem Benet, el mas Castellar de Joan Masso, el mas Guitart de Joan Ametller, el mas Busqueta d'Anton Curpell o el mas Roig de Joana Cordellas. Per contra, els antics masos que han arribat fins a l'actualitat són: ca n'Amat, can Rodó, can Torrella actualment can Font, can Palet i el mas Miquel, posteriorment can Gras.

Les masies Can Gras van ésser el centre a partir del qual es va anar constituint el primer i un dels principals barris del poble, situat al sud del casc urbà actual. L'antic mas Miquel també fou, segurament, l'únic que va tenir ermita, la qual a mitjans del segle XIX fou acabada d'enderrocar, per poder crear la plaça de Sant Miquel.

Ullastrell ha estat al llarg de la seva història, un poble agrícola. Aquesta base de la seva economia ha perdurat fins el darrer quart del segle XX. L'agricultura local es centrava en el cultiu de la vinya. Així, aquest cultiu, durant tot el segle XIX va portar als pagesos del poble a arrabassar vinyes en terres dels pobles veïns d'Abrera, Castellbisbal, Viladecavalls, Rubí i Terrassa.

Ajuntament d'Ullastrell. Anys 40

La formació urbana del poble s'anà desenvolupant a principis del segle XIX. En el cens de 1818 hi figuraven 212 habitants. Una part reduïda d'aquesta població ja tenien les seves cases en les zones que posteriorment formarien els tres barris en que tradicionalment es dividia el poble. Al voltant de l'església es va formar el barri del Sardà. A l'altre extrem de la carena que descriu el poble actual, s'hi anaven edificant les cases del barri de Can Gras, abans esmentat. Entremig, i seguint la serralada, anomenada de Cantallops, hi anava sorgint el barri de la Serra.

Bona part d'aquesta estructura urbana, cap a mitjans del segle XIX ja devia estar formada, ja que en el cens de 1860 la població arribava a les 606 persones. Aquesta xifra va variar poc fins a finals del segle XX en que es va arribar als 1000 habitants.

De mitjans del segle XIX, poc després de l'aprovació de la llei Moyano, que fou la primera llei que l'estat intervenia en l'educació i determinava la llengua castellana com a única a estudiar, el ple municipal va aprovar la creació de l'escola pública. Als anys cinquanta del segle XIX es va posar en funcionament la primera escola de nois i de noies en un edifici privat i per tant de lloguer. El 1929 es van construir les primeres escoles municipals, i posteriorment es van ampliar en quatre aules annexes inaugurades pel president de la Generalitat de Catalunya Jordi Pujol el 1988 i ampliades posteriorment fins a vuit. Actualment les noves escoles, amb nom d'Escola Serralavella, van ésser inaugurades l'any 2015 per la consellera Irene Rigau, tenint capacitat per a dues línies de P3 a 6è. de Primària amb tots els serveis complementaris com són el gimnàs, menjador i pati d'esbarjo.

Un altre servei fonamental per al progrés de la societat va estar l'arribada de l'electricitat. Per raons econòmiques, cap companyia es volia fer càrrec de la portada de l'energia elèctrica al poble. D'aquesta forma, un grup de persones del municipi, al 1915 van constituir la *Asociación la Eléctrica de Ullastrell* que a la Festa Major de 1918 va inaugurar la xarxa elèctrica i d'enllumenat públic d'Ullastrell, tot i que aquesta va estar molt de temps que la línia i les instal·lacions interiors estaven a punt per acollir el corrent elèctric, i no acabava d'arribar. Aquesta entitat va sobreviure fins a finalitzar la Guerra Civil en que es va dissoldre.

També l'any 1943 la companyia d'aigües "La Mina de Terrassa", va fer arribar l'aigua des del riu Llobregat fins a Terrassa, passant pel mig del poble a canvi de donar aigua (la que convingués) pel proveïment del poble. La xarxa de distribució local va anar a càrrec també de la Mina de Terrassa i per la seva inauguració visitaren el poble el Ministre d'Obres Públiques i el Governador del temps, i la gent de tot el poble quedà enlluernada amb les casaques blanques dels jerarques, la solemnitat del protocol i els parlaments exaltats. El febrer de l'any 1944 es varen posar en funcionament totes les instal·lacions.

Tot i la crisi de finals del segle XIX produïda per la fil·loxera, l'agricultura va continuar sent la base econòmica d'Ullastrell. A principis del segle XX, va aparèixer el cultiu d'arbres fruiters i es mantenia la dedicació d'una part de les terres als cereals i a l'olivera. Malgrat els recels dels propietaris de les terres de cultius a permetre de plantar-hi arbres fruiters, aquests van anar proliferant. Però destaca altra vegada l'expansió del cultiu de la vinya que va arribar a fer d'Ullastrell un dels principals productors de vins de Catalunya a principis dels anys trenta del segle passat. Després de la Guerra Civil, els productors de vi van constituir la Bodega Cooperativa que va centralitzar bona part de la producció i dels serveis agraris. Aquesta cooperativa l'any 1964, va arribar a entrar en una verema, més de dos milions de kg de raïm.

La verema

L'expansió econòmica dels anys seixanta va fer que de mica en mica els pagesos locals abandonessin les vinyes per anar a treballar al sector industrial i de serveis de poblacions veïnes.

La desaparició de l'agricultura va coincidir amb la construcció de dues urbanitzacions. A finals dels anys seixanta van aparèixer les urbanitzacions de Ca n'Amat (uns 95 habitatges) i de Cal Jep (54 habitatges).

Ullastrell des del darrer terç del segle XIX compta amb locals d'esbarjo o de ball com aleshores els anomenaven. A final del segle XIX, comptava amb dues entitats culturals i socials. Una, la Cooperativa Ullastrense, que va estar actiu fins a principis de la segona República i l'edifici de la qual va perdurar fins a l'actualitat. L'altra, el Sindicato Agrícola, aquesta societat es va dissoldre a la dècada dels setanta i a finals dels anys vuitanta del segle passat es va enderrocar l'edifici. Una tercera societat la qual va substituir, almenys cronològicament la primera fou el Sindicat agrícola cooperatiu "El Progrés". Aquesta societat va mantenir la seva activitat fins que fou clausurada després de la Guerra Civil. Tot i així l'edifici va convertir-se en el teatre i cinema locals fins a finals del segle XX.

Als anys de transició, a la segona meitat dels setanta, el jovent del poble es va organitzar creant el Centre de Joventut. Aquesta institució juvenil va centralitzar l'organització de bona part de les activitats culturals municipals fins a finals

Casal Cultural i Recreatiu d'Ullastrell

de segle. Una de les principals activitats, era la revista Ressò Local (1977/2006). Finalment, el Casal Cultural i Recreatiu d'Ullastrell, inaugurat el 1990 pel conseller Antoni Comas, ha estat el centre de tota l'activitat cultural i social del poble fins el dia d'avui.

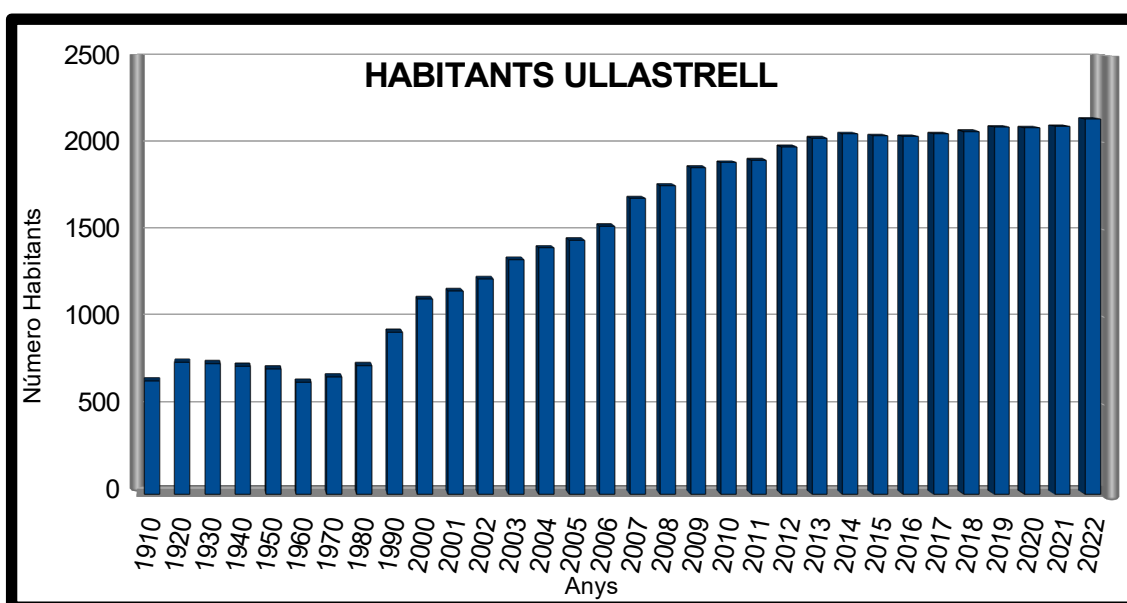
Sala d'Actes del Casal Cultural

3.- POBLACIÓ I PIRÀMIDE D'EDATS

Ullastrell durant els últims anys ha tingut un alt increment d'habitants, començant el segle XX amb poc més de 600 habitants i en l'actualitat superant els 2000 habitants. D'ençà del 1979, una les coses que més crida l'atenció en l'evolució d'Ullastrell és el creixement de la població. Al 1981 el poble tenia 759 habitants i al 2022 ha arribat als 2.139 actuals. En aquests quaranta anys la població s'ha multiplicat per 2,8 i ha arribat a una densitat de 289 habitants/km², amb una tendència sempre a l'alça.

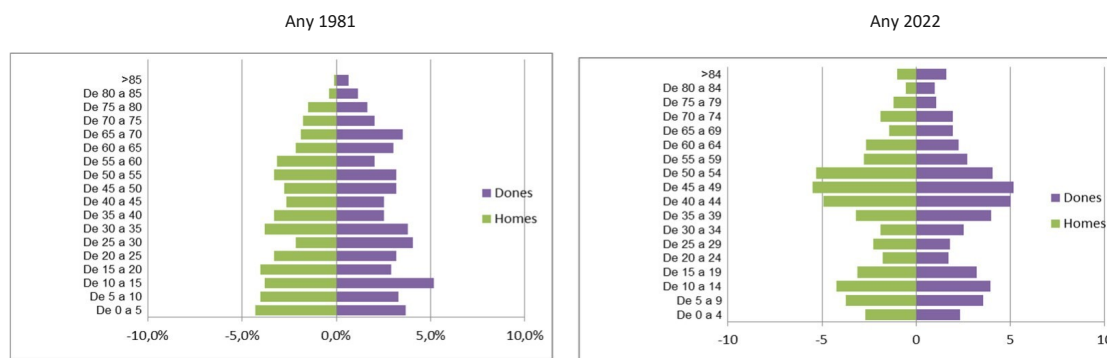
El creixement. Des de mitjans del segle XIX fins a principis del anys noranta del segle passat la població es mantenia entre els sis-cents i vuit-cents habitants. En el marc d'un creixement general de la població de Catalunya, un dels principals factors que explica el fort creixement dels darrers vint-i-cinc anys, és la nostra situació geogràfica al voltant de Terrassa i dins l'àrea d'influència econòmica de Barcelona. Ullastrell ha tingut un creixement semblant al de poblacions veïnes; però el podríem considerar contingut, vistos els casos de poblacions com Viladecavalls, Castellbisbal o Abrera.

En quan el debat de creixement del poble és un debat que sempre ha estat obert i sovint viu. En general, ens hem mogut en dues premisses bàsiques: el ser petits fa que tinguem menys recursos i uns serveis més cars i, l'altra, el creixement de la població modifica profundament les formes de viure de poble. Lligat a l'aprovació de les Normes Subsidiàries a principis dels noranta es va fer palès el debat. Posteriorment cap el 2003 es revifa el debat públic quan el poble va registrar un creixement important del 9% en un any. Darrerament, després de la *bombolla immobiliària* i la crisi de 2008, hi ha una estabilització. Segurament, la societat actual d'Ullastrell no té el creixement del poble com una qüestió principal de debat.

En referència a la piràmide de població, també dita demogràfica, és la representació gràfica de l'estructura d'un poble, i serveix per analitzar la proporció de la població segons l'edat i el sexe.

Si parlem de la nostra població, hem comparat les piràmides de població de 1981 i de 2022. La primera mostra una població tradicional i natural, amb la base ampla que es va estrenyent al capdamunt. La segona és força més irregular i “moderna”, té la base estreta i algunes barres al mig que marquen volums de població nova, ja no hi ha hagut disminucions de població.

Piràmide de població (font INE)

Als primers anys de democràcia, l'índex de la població jove estava per sobre del 20%, va disminuir cap a l'any 2000 però s'ha recuperat. Un segon punt destacable és el gruix important de població de 40 a 55 anys. A part, de ser un volum significatiu entre els nascuts al poble, sembla clar que són el gruix de la nova població ullastrellenca. Per últim destaca el creixement de la població major de 65 anys que arriba al 12,83% del total.

A banda de l'estructura demogràfica, a Ullastrell també ha canviat les estructures familiars. Als principis dels anys vuitanta és habitual trobar estructures familiars extenses, on conviuen tres generacions en una mateixa casa i també estructures de nuclis. A l'actualitat, es conserven els anteriors models però canviant la majoria i també tenim les reconstruïdes, les adoptives, les d'acollida, les monoparentals, etc.

Anàlisi i conclusions. Podem inferir que la piràmide actual presenta una població amb forma regressiva o contractiva (població envellida), encara que mostra lleugers símptomes de recuperació de la natalitat els darrers anys. S'observen grups d'edat molt avançada en relació a l'alta esperança de vida i veiem com en el grup d'edat de 0 a 20, hi ha un petit major nombre de naixements femenins que de masculins. En els grups d'edat dels 20 als 40 anys observem on hi ha un major increment i que no hi ha hagut una influència especial per la immigració generalitzada a tot el país, que solen ser homes majoritàriament. I en els grups d'edat de més de 65 anys la tendència s'igualava bastant.

4.- SERVEIS DEL POBLE

Ullastrell és un poble que ha sabut sobreviure i mantenir-se enmig de les grans ciutats. Conservem i potenciem molts petits tresors com la pagesia, els productes locals, l'entorn i les vistes.

Actualment l'ajuntament d'Ullastrell està format per onze regidors. També hi ha el servei d'Assistència Social i disposem del CAP Salut depenent de Mútua Terrassa amb una doctora, una infermera i un recepcionista, funcionant diàriament de dilluns a divendres.

Capítol important en quan a serveis és el Casal Cultural on s'aglutinen moltes activitats culturals i socials del poble, constant d'una Sala d'Actes, Biblioteca, Bar, Altell i Espai de la Gent Gran.

Igualment hi ha un servei de Correus i de Farmàcia.

L'ensenyament es concentra a l'Escola Serralavella amb l'alumnat des d'Infantil a 6è. de Primària, amb moltes classes de dues línies. L'ensenyament es basa en el treball per projectes, hi ha servei d'acollida i menjador, i moltes activitats extraescolars.

Escola Serralavella

Actualment l'escola té 22 mestres docents i 255 alumnes, dels quals 56 venen de fora del poble. A continuació acaben l'ensenyament secundari a l'Institut de Viladecavalls i de Castellbisbal.

Igualment hi ha la Llar d'Infants "El Cucut" on hi ha nens i nenes de quatre mesos fins a tres anys, i amb un total de 57 infants, dels quals 17 són forans. Actualment són 8 professores i disposa també de servei de menjador i acollida.

Llar d'Infants "El Cucut"

El servei de Biblioteca Josep Massagué que és un servei municipal obert totes les tardes i que es va inaugurar l'any 1984, havent tingut diferents ubicacions per tot el poble i actualment formant part del Casal Cultural.

Les celebracions religioses es celebren a l'església de Santa Maria on hi ha misses els diumenges i festes de precepte i que es conserven amb gran rigor les celebracions de Setmana Santa i Corpus.

També tenim uns bons restaurants com són el Restaurant Taitet, La Panxa del Bou i bars com El Racó i El Casal. En quan a comerços en tenim diversos i molt variats podent comprar productes com a pocs llocs es poden trobar, com són el forn Puig amb la seva especialitat de coques i fruits secs i forn Anglada on trobarem els famosos "jaumets", coques i carquinyolis, on ambdós encara fan el pa amb llenya. La Botiga hi trobarem tot tipus de productes locals com vins i olis, el iogurt i formatge locals, així com menjar ecològic i de DO artesanals.

Altres serveis són:

Piscina Municipal.

L'Heliport Teresa Vilà, on a més de vols en helicòpters és una escola de pilots.

Hípica La Vinya. Centre eqüestre amb activitats de lleure.

Esplai 100 Bambes. Espai d'educació, convivència i oci en el temps lliure per infants i joves entre tres i catorze anys.

Hostalatge Jordi Sans. Projecte nascut entre l'ajuntament i l'Associació Amics dels pelegrins a Santiago de Barcelona; on hi fa estada el pelegrí que passa pel poble.

Habitat Natural Jardiners.

Perruqueria 2 Styl. Saló de bellesa.

Biota.Bags. Botiga de motxilles i bosses de fabricació pròpia amb roba de qualitat.

Alta Fidelitat. Reparació i venda d'aparells d'alta fidelitat.

Euro Taller XaviMotor. Taller mecànic de reparació de vehicles.

Servei d'oficina oberta dos dies a la setmana del BBVA.

Veniu a descobrir-nos i a gaudir-nos. Visiteu els miradors, passeu una bona estona passejant per tots els indrets, participeu de les nostres fires. Segur que trobeu una bona excusa per venir a saludar-nos!

Heliport Teresa Vilà

5.- ENTITATS

Tenim la sort de gaudir de moltes entitats plenes de gent incansable que no para de crear, dissenyar i preparar activitats.

Aquestes Entitats i Associacions, que actualment són les que té enregistrades l'Ajuntament d'Ullastrell són:

AEU. Grup de Muntanya

AMEU. Associació Multisectorial d'Empresaris d'Ullastrell

AMPA Escola Serralavella

AMPA Llar d'Infants El Cucut

APOU Associació Productes Oli d'Ullastrell

AA.VV. Ca n'Amat

AMPA IES Viladecavalls

Associació Esportiva Arts Marcials d'Ullastrell

Club Esportiu Futbol Sala Alvi Ullastrell

Club Futbol Sala Ullastrell

Club Escacs Ullastrell

Colla de la Gent Gran d'Ullastrell

Coral d'Ullastrell

Càritas Diocesana de Terrassa – Subseu Càritas Ullastrell

El Trosset d'Ullastrell

Esplai 100 Bambes

FOCU – Foto Club Ullastrell

Festuc d'Ullastrell

Fundació MSD – Dèficit Múltiple de Sulfactasa

GATU Grup Amics del Teatre d'Ullastrell

Geganters i Grallers d'Ullastrell

Junta Parroquial d'Ullastrell

OJU – Organització de Joves d'Ullastrell

Oncolliga Ullastrell – Junta Local contra Càncer

Som Alaire. Teràpies amb cavalls

Associació Ullastrell Solidari

Ullastrell per la Independència

Usònica. Grup musical.

6.- TRADICIONS ANTIGUES

Esquellots. La mainada a la vigília dels Reis, per cridar l'atenció d'aquests, sortien i encara surten amb pots vells fent soroll pels carrers del poble.

Festa de Sant Antoni (17 gener). Al ser un poble pagès es portaven a beneir els animals de treball.

24 de Gener. Es celebrava l'entrada de l'exèrcit nacional al poble.

Sant Cristòfol (10 juliol). Aquest dia es beneïen els vehicles tot celebrant el seu patró.

Festa Sant Antoni

Festa del Most. Es celebrava a final de la verema.

Matança del porc. Per poder ajudar l'economia familiar, en moltes cases a l'hivern es feia la matança.

Romeria a Montserrat. Iniciant-se a la tardor de l'any 1954 aprofitant l'Any Marià, i va finalitzar l'any 1970.

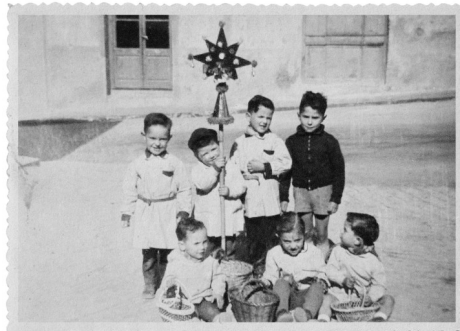
Caramelles. Cantada anual que es realitza per la diada de Pasqua, on s'inicia a primers d'anys del segle XX, que només hi participaven els homes del poble i actualment es continua amb la quitxalla i pares.

Sal pas. Per Setmana Santa el mossèn passava per les cases, fent el senyal de la Creu amb aigua i sal beneïda.

Verema. Arribant els primers dies de setembre els pagesos recollien el fruit de la vinya.

Tocar a bon temps. Quan s'apropava el temporal i el perill era imminent, tot el poble al retoc de campanes es mobilitzava cap a l'església, on el mossèn feia el ritual de la Veracreu encarant-se al lloc de la tempesta.

Serralavella. A meitat de la Quaresma, és una festa molt antiga que es realitzava a molts indrets de Catalunya, i que Ullastrell encara ho conserva en l'actualitat.

Cantada de Serralavella

7.- FESTES I COSTUMS ACTUALS

GENER.

Dies 5 i 6 .- L'any comença amb la continuació de les vacances de Nadal per la mainada que el dia 5 viuen amb il·lusió la preparació de l'arribada dels Reis Mags d'Orient amb els típics esquellots casolans. Majestats que són rebudes més tard per les nostres autoritats amb una significativa Cavalcada, sota l'atenta mirada de petits i grans, i disposats a treballar de valent en la nit del dia de Reis.

Darrera setmana.- Fira de l'Oli.- Tota la setmana està dedicada al fruit de l'olivera amb xerrades tècniques, degustacions i concursos per acabar al diumenge darrer amb la fira de l'oli pròpiament dita. A destacar els 5 productors locals d'olives "becarudes", varietat que en aquest moment s'està potenciant a nivell de poble.

FEBRER.

Tradició religiosa.- Significatives són la festa de la Candelera del dia 2 i el dimecres de Cendra, inici de la Quaresma variable segons el calendari.

Festes populars.- Carnestoltes. Just abans de començar la Quaresma, les rues de carnestoltes de petits i grans amb tota la seva disbauxa envaeixen els carrers del poble. I el diumenge de Carnaval a la tarda, tothom al Casal Cultural per assistir al festival local solidari organitzat per Ullastrell Solidari sota el títol "Per carnaval, l'artista local" on apareixen les amagades però visibles dots interpretatives del nostres artistes locals.

MARÇ.

Meitat de la Quaresma.- Festa de Serralavella.- Durant una setmana, el poble celebra amb orgull aquesta festa popular, molt poc coneguda fora d'Ullastrell. El dimecres la mainada va cantant la tradicional cançó de Serralavella per les cases, recollint llaminadures, ous i algun dineret. La setmana acaba el diumenge amb una Fira Multisectorial amb parades locals i d'altres indrets de Catalunya i la Trobada Gegantera que ja està totalment consolidada, amb la nostra geganta Serralavella i el gegant Bacus, acompanyats dels capgrossos.

Gegants i Capgrossos d'Ullastrell

Setmana Santa.- Es manté el Via Crucis per tot el poble el Divendres Sant i el regal de la mona de Pasqua de padrins i padrines al seus fillols el dilluns de Pasqua.

Setmana de la Gent Gran.- Una setmana dedicada a tota la Gent Gran del poble amb actes cada dia esportius, recreatius i també culturals. Acaba el diumenge després de

Pasqua que anomenen Pasqüetes que abans era com una segona Festa Major. Per aquesta diada destaca la cantada de Caramelles pel poble, i l'ajuntament celebra oficialment la festa de la Gent Gran oferint el dinar de germanor, premiant a les persones més grans del poble de cada sexe, acabant la tarda amb un espectacle en la sala-auditori del Casal Cultural dedicat a tots els homenatjats.

Ja sabem que la Setmana Santa pot ser al març o a l'abril en funció de l'any i per tant així serà també la Setmana de la Gent Gran.

ABRIL.

Sant Jordi.- El dia 23 d'abril no pot faltar la tradicional Fira de Sant Jordi, fireta del Llibre i de la rosa com a la majoria dels pobles catalans que té lloc en el centre del poble.

No podem deixar passar aquest mes la festivitat de la Verge de Montserrat patrona de Catalunya, el dia 27, encara que avui dia ha baixat molt aquesta solemnitat.

MAIG.

Festivitat del Corpus Cristi.- Amb la processó, on abans s'engalanaven els carrers de catifes de flors i que actualment es fa pel voltant de la parròquia de Santa Maria, animada amb l'ou com balla.

Diada de Corpus. "l'ou com balla"

JUNY.

Festa de Sant Joan.- L'arribada de la Flama del Canigó tan reconeguda als Països Catalans amb la foguera corresponent i els parlaments de les autoritats, dóna pas a la multitud de revetlles familiars que se celebren per tot el poble. A destacar la Festa de Sant Joan de la Gent Gran que se celebra sempre el diumenge després del 24 i en la qual no hi falta la coca, el moscatell i la música per a tots els assistents.

S'obre la temporada de la piscina municipal.

JULIOL.

La gent d'Ullastrell com la majoria, ja comença a preparar les vacances i no pensa gaire en celebracions. Normalment fa calor i durant tres dissabtes a la nit es programa el Cinema a la Fresca organitzat per Ullastrell Solidari a la Plaça de les Escoles. Bon ambient i festa per una bona causa.

AGOST.

Festa Major.- El dia 15, festa de l'Assumpció de la Mare de Déu, Ullastrell celebra la seva festa gran!. Durant tres dies els carrers del poble s'omplen d'actes de tot tipus.

Encara es nota el caliu de poble i això fa que els veïns i la gran quantitat de gent d'altres poblacions que ens visita, trobin un poble engalanat i amb molts ànims de celebracions. Podríem enumerar els actes més clàssics però no ens apartaríem gaire del programa d'altres llocs encara que destaquem el fet de que una part de poble (els d'Ullas) lluitin amb les seves participacions i puntuacions contra l'altra part (els de Trell) per durant un any ser els vertaders “defensors” d'Ullastrell, figurant el seu estàndard entre les banderes de l'ajuntament.

SETEMBRE.

Diada Nacional de Catalunya.- No podem deixar enrere la celebració de la “Diada”. Darrerament no faltava la celebració oficial i la gran sortida d'ullastrellencs cap a Barcelona per participar en les manifestacions a favor del poble català.

OCTUBRE.

No hi ha festes especials aquest mes doncs la Festa del Pilar ha passat a segon terme. És el final de les veremes que a Ullastrell havien sigut molt importants com us hem explicat però el poble ja no té aquesta connotació agrícola tan arrelada.

NOVEMBRE.

Festa de Tots Sants.- Castanyes i panellets estan a l'ordre del dia i encara que siguin moltes vegades festes molt familiars val la pena remarcar-ho. La Gent Gran no desaprofita l'ocasió i celebra el diumenge següent la seva castanyada particular. A la tarda del dia de Tots Sants, molts van al cementiri, on el mossèn de la parròquia s'hi desplaça i prega per tots els difunts especialment pels que ens han deixat durant l'any.

DESEMBRE.

Fira de Santa Llúcia.- Celebrant la festa de les modistes, Ullastrell organitza una petita però coquetona fira en la que els comerciants i entitats locals exposen els seus productes i creacions.

Festes de Nadal.- La “missa del gall” de la parròquia, no celebrada a les 12 de la nit com era tradició abans sinó a les 9 del vespre amb cantades de nades i algun quadre de pessebre vivent a càrrec dels nens de la catequesis i acabant amb una xocolatada popular, dona el tret de sortida als dies nadalencs. És bonic el poble amb els llums, el cagatió i el teatre. Pessebres pocs però encara en queden de particulars i tot per viure més intensament l'esperit nadalenc.

També a destacar el concert de Sant Esteve de la Coral d'Ullastrell; i la Cursa del Bolet en els seus 43 anys d'existència on hi participen més de quatre-cent atletes.

El dia 31 de desembre s'acaba tot. S'acaba l'any i cal celebrar-ho amb tota l'alegria possible i a Ullastrell així ho procurem fer per esperar amb la màxima esperança el nou any que arriba.

Per acabar volem destacar dos fets importants en la vida del poble:

34a. Mostra de Teatre Roser Anglada organitzada pel Grup Amics del Teatre GATU.-

Ullastrell sempre ha destacat per la seva afició al Teatre i això ho avalen els 34 anys que fa que s'organitza la Mostra que proposa obres de teatre mensuals d'octubre a maig i a la qual han passat els millors grups de teatre amateur de tot Catalunya. El grup local sempre ha fet dues obres durant la Mostra destacant la que sempre es fa per Nadal.

El Ressò de la Gent Gran.- Una publicació mensual que edita i planifica la Junta de la Gent Gran amb la col·laboració d'unes 14 persones i que és repartida per tota la gent de més de 60 anys del poble siguin associats o no a l'entitat. Acaba de repartir-se el número 100 equivalent als 9 anys de la seva existència.

8.- ANÈCDOTES

Expliquen que en l'acte de tocar a bon temps, que era quan s'apropava el temporal i el perill era imminent, tot el poble es mobilitzava cap a l'església, on el mossèn feia el ritual de la Veracreu encarant-se al lloc de la tempesta; un mal dia el mossèn d'aleshores Francesc Torres, al cap de molta estona de comunir, esgotat i xop de cap a peus, es va posar nerviós en veure que malgrat els seus esforços el temporal no amainava, i traient-se les sabates plenes de fang i aigua, les va llençar amb fúria contra la boira, tot maleint-la.

Un altre dia li trucava a la porta de la rectoria un home tot esverat: *"Corri mossèn Francesc, que tenim una boira a sobre que fa uns fils que espanta"*. Aquest, amb un somriure burleta, li respongué amatent: *"Mentre no faci cordes... i escolta, quan temps fa que no has vingut a missa?"*. Però tot seguit va anar a cercar el roquet, el salpasser, el llibre i la vera creu, i l'home tot vermell i avergonyit encaixà bé la reprimenda.

Un dia es presentà a Ca n'Ametller un camió ple de gent armada disposats a registrar la masia, que segons deien estaven informats que el Rector de la parròquia hi estava amagat. El masover els va acompanyar per totes les estances i s'aturaren davant d'una porta on hi havia clavada una placa per evitar accidents a les instal·lacions elèctriques: el cap de calavera i les túbies encreuades on deia *"no tocar, peligro de muerte"*. Els armats preguntant que hi havia allà i el masover explicant que allò era cosa de la companyia elèctrica i que ell no tenia la clau. "Els valents" no hi van voler saber res i s'allunyaren ràpidament sense sospitar que allà hi havia amagat el mossèn tot resant.

S'ha d'esmenar la confusió que es presta els noms d'Ullastrell i Ullastret que fa que s'assemblin tant. Se'n coneixen diverses anècdotes entre les quals hi trobem la següent:

El president de la Diputació Provincial de Barcelona que havia de visitar Ullastrell va fer trucar a la seva secretària al poble perquè avisés de quan hi aniria. Però la secretària es va confondre i va trucar a Ullastret. Quina va ésser la sorpresa del president quan va arribar a Ullastrell i no hi havia ningú que l'estigués esperant. Mentrestant, en el poble d'Ullastret el batlle i tota la seva comitiva esperava al president de la Diputació, que no es va presentar mai.

9.- LOCUCIONS PRÒPIES D'ULLASTRELL / PECULIARITATS DE LA PARLA ULLASTRELLENCA

Intentem oferir un escull de mots, locucions, girs de frases, modismes, deformació i contracció de paraules etc., del llenguatge que ha estat propi d'Ullastrell:

A tai de rem. (A tall de rem). Feina concreta i seguida, per exemple a l'hort.

Abonar. (Adobar). Adobar les terres amb fertilitzants.

Afinyagat. (Afiganyat). Estar abatut, cansat, anar d'esma, pèrdua de nits, viatges llargs i incòmodes.

Altu. (Auto). Automòbil.

Asuara. (Suara). Ara mateix.

Ballar arreu. (Ballar seguit).

Brema. (Verema). La collita de raïms.

Campaner. Escolà de tocar la campaneta en moments de la missa.

Carnet d'entitat. (Document nacional d'identitat).

Costes avall. (Estimbar-se). Referit a vehicles, cotxes, carros i també a accidents de muntanya, caure a un precipici, etc..

D'on te surts. Expressió de sorpresa inesperadament dita a una persona no vista d'any.

Donar el pèsem. (Condol). Expressar el condol a una família per la mort d'un familiar.

El dia abans. (abans d'ahir).

Espantenegat. (d'espant).

Estuforn. Molt més usat que esternut.

Geronis. (Geranis). Planta de flor.

Murici. (Maurici). Nom propi.

Numillo. (Llom, llomello).

Passa quatre gotes. (Ruixim). Pluja menuda.

Pèl de gat. Pluja menudíssima que ni tant sols mulla.

Passejada. Viatjar, anar d'excursió, de romeria fer turisme, amb qualsevol vehicle o a peu.

Petejar. (Pedregar). Tormenta amb pedra.

Posat. Estat d'ànim que reflexa una persona. També és aplicable al temps.

Quiquiriquic. (Rosella). Planta papaveràcia que creix en els sembrats i de flor vermella com la cresta del gall.

Serralavella. (Serrar la vella). Festa tradicional.

Tai. (Tall). Comestible de qualsevol mena.

Taifa. (Carmanyola, portaviandes) Recipient per portar vianda i tall.

Tornai. (Tornar-hi). Desig, ganes de repetir.

Tou. (Molt/a). Expressa grans quantitats.

La Trumba. Poble veí, oficialment Viladecavalls.

Ustrei o Ustrell. Contracció i deformació del topònim propi d'Ullastrell, així reconegut de segles. En alguns papers de l'antigor apareix escrit amb la lletra H al davant.

Vetllar el mort. En produir-se una defunció, veïns i amics s'ofereixen a la família afectada per vetllar el mort, distribuint-se entre ells en parelles i en torns d'una hora o més de durada.

10.- CONCLUSIONS

Hem treballat per donar una visió del poble, des dels seus orígens fins com el trobarà a l'actualitat una persona que el vulgui visitar.

Si volem dir la veritat, és que nosaltres mateixos hem descobert fets, anècdotes dades... que ens eren desconegudes.

Ullastrell, el nostre poble, va iniciar-se per una sèrie de masos dispersos però centrats al voltant de l'església de Santa Maria. És a partir de les masies de Can Gras que es va formant la ferradura que avui constitueix el poble de 2100 habitants.

Tenim els serveis bàsics que es poden demanar per aquest nombre d'habitants i la seva situació geogràfica a 10 minuts de Terrassa o a 30 minuts de Barcelona en cotxe, fan que sigui en els darrers temps, un reclam per totes aquelles persones que busquen tranquil·litat però també comoditat.

L'activitat agrícola inicial i que va durar pràcticament fins els anys 70 fou la base econòmica del poble. Ara tot i que es manté en algunes famílies, no podem dir que la pagesia sigui la principal activitat. La pressió industrial de Terrassa va ser pel jovent, un incentiu decisiu per deixar el camp al no poder mecanitzar-se el treball per l'orografia tan tortuosa del terreny.

La població es va mantenir entre els 600 habitants dels primers anys del segle XX i els 900 dels anys 90. És a partir d'aquí, que el poble va creixent ràpidament fins el 2100 habitants actuals, aprofitant la bonança econòmica que va viure el país en general aquells anys i que la gent sortia de les grans ciutats buscant la calma que no trobaven.

Un problema que hem trobat és que en els anys de bonança econòmica que parlàvem, es va perdre l'ocasió de fer un petit parc industrial que fes possible l'obertura de llocs de treball en el poble sense haver de buscar-los fora. És una taca que portem quan parlem de que Ullastrell cada vegada més es converteix en un poble dormitori.

Per contra, les autoritats locals han vetllat sempre per mantenir l'educació bàsica de la mainada en el poble i tal com hem descrit en el treball, els grups escolars Serralavella i Cucut tenen nens i nenes d'altres poblacions veïnes per la seva qualitat d'ensenyament i instal·lacions.

A destacar també la gran quantitat d'entitats que fa que l'activitat esportiva, cultural i de lleure no pari en tot l'any.

En definitiva, convidem a tots els que ens vulgueu visitar, a venir a Ullastrell i gaudireu de bones vistes, bons restaurants, activitats de tots els estils i sobretot: **convivència amb bona gent!**

11.- BIBLIOGRAFIA

- Llibre "Els aspres camins" de Benet Amat i Paloma.
- Llibre "El Vallès, vigor i bellesa" Ferran Canyameres. Any 1959.
- Llibre "Montserrat i Ullastrell". Josep Massagué. Any 1981.
- Llibret "El primer any de la Biblioteca Municipal d'Ullastrell". Josep Massagué. Any 1985.
- Llibre "Ullastrell. Coneixements de Catalunya". Any 1985.
- Llibre "El Vallès i el Maresme". Enciclopèdia Catalana. Any 1982.
- Llibre "Arrels, viles i pobles" Ed. Mateu, SA.
- Llibre "Petites cròniques de la BV-1203". Josep Massagué. Any 1972.
- Llibre "Ullastrell a la memòria". Cinto Amat Bigordà. Any 2023.
- Llibret "Pregó Festa Major". Rosa Massagué. Any 1992.
- Text de Pere Pastallé extret de la web de l'Ajuntament d'Ullastrell.
- Text de Pere Pastallé extret de l'exposició dels 40 anys d'ajuntaments democràtics. Any 2019.
- Recull de la Revista mensual d'Ullastrell Ressò Local. Ed. Centre Joventut. Any 1980.
- Arxiu de l'Ajuntament d'Ullastrell.
- Arxiu de la Parròquia de Santa Maria.
- Biblioteca Josep Massagué.

Aquest poema fou escrit per en Josep Puig i Sucarrats (avi del forn de pa Josep Puig) l'any 1926 on descriu la vista panoràmica que gaudim. L'ajuntament l'ha adoptat en diverses ocasions, com per exemple en l'edició d'un llibret promocional del poble editat l'any 1992 o en els plafons explicatius situats als tres miradors que hi ha al poble (turó del Rector, turó de can Palet i plaça dels Quatre Vents).

ULLASTRELL

*Els que vulguin anar fora
i la vista recrear
que vinguin al nostre poble
quan el dia estigui clar.*

*Disfrutem d'un panorama
que és esplèndid i molt gran,
per tots costats veiem pobles,
al Ponent i al Llevant.*

*Més de trenta són els pobles
que ara aquí us explicaré
no us penseu pas que us enganyi
doncs tots ells es veuen bé.*

*Montserrat, nostra Patrona
amb el seu gran monestir
Sant Esteve Sesrovires,
Martorell i Castellví.*

*A Gelida, Esparreguera,
Abrera i Collbató
Subirats i la Beguda
i la Colònia Sedó.*

*Veiem el carrer del Suro,
Els Hortons i el Mas d'en Gall,
Els Brucs, Sant Joan Samora
i els de Viladecavalls.*

*A Rubí i La Granada,
Sant Andreu i Pallegà,
Sant Llorenç, Matadepera,
Papiol i Castellar.*

*Veiem Sant Vicenç dels Horts
al peu del riu Llobregat,
Hostalets de Pierola
i el Montseny quan és nevat.*

*Castellbisbal i Sant Boi,
el pont de Molins de Rei,
Martorelles, Vallvidrera,
Sant Cugat i Sabadell.*

*Bellaterra, i Valldoreix,
Mirasol i La Floresta,
Terrassa per un esqueix,
Quatre camins que fumeja.*

*Olesa de Montserrat
Que va teixint vora el riu,
i l'Aeroport del Prat
que d'avions n'és un niu.*

*Caseries i masies
podem comptar-les a mils,
i els trens de sis companyies
veiem de ferrocarrils.*

*Les muntanyes de Mallorca
obirem si està ben clar
i com els vaixells transiten
pel tros que veiem de mar.*

*Horts i marina allà baix
el Cadí cap allà a dalt
i sobre el Pla del Bonaire
La Ciutat Sanatorial.*

*A Ullastrell tothom disfruta,
sense por poden venir,
que a més d'alegrar la vista
també beuran molt bon vi.*